

BAKURUBASANNI

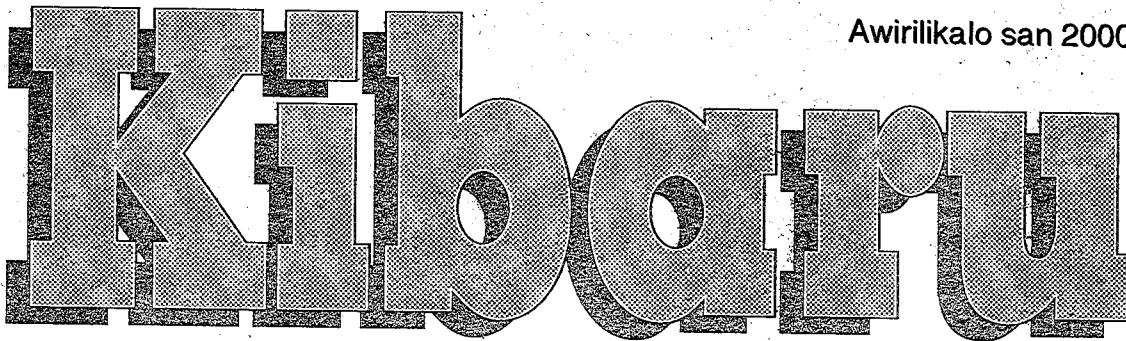
(nimore 12 songo)

Mali kono = Dōrome 300

Afiriki kono = Dōrome 600

Jamana were = Dōrome 1000

Awirilikalo san 2000

Kunnafonisèben bota kalo o kalo. BP: 24 Telefoni : 21-21-04. Bozola Bamako-Mali. San 28nan boko 339nan A songo : dōrome 15

MALI SOGOKO NI BAGANKO

Jumadon, marisikalo tile 24, san 2000, lajedokéra dunanjiginyoroba nōgonyeso «Toguna» kono, mintunbetali késogoko ni baganw ka kojew la. Laje in labenna «SADAOC» fε, n'o ye ciyakébolo ye min nesinnen don baloko sabatili ma farafinna tilebinyanfan na.

Lajeinkéra sèbenkan minlabenna mogo faamuyalenba dōw fε, n'olu ye Tagalifi B Mayiga ye ani Beliko Sise, ani Fana kulubali. U ye hakilijagabó ke baganw ka dumuniko kan, ani baganw ni sogo bayélémali n'u jagoli, ka far'u labencogo numan kan, balo sabatili siratige la.

Koori ni sanu téménen, baganw ye Mali ka jagofen nafama sabanayé, min betaa feere kókan. Alekéra sababu ye baganmara ka sefawari miliyari 147 ani ko ladon jamana kono, san 1998. Sankelen inkonobaganlabolenkiimena ka ben sefawari miliyari 62 ani ko ma.

San 1997, Mali kono, misiwtun ye 6.058.000 ye; sagawtun ye 5.992.500 ye; bawtun ye 850.700 ye; naamewtun ye 369.000 ye. Nin waati kelen na, bagandogotöröw ye sogo toni 22.950 laje; san 1996 sogo lajelen bennna toni 22.346 ma. Nin b'a sabati ko kèmesigi la 2,7 farala sogo lajeta kan.

Ségeségeli ciyakeda «DNSI» ka jaten y'a jira ko jamana kono, mogo kelen ka san kono sogo dunta be ben kilo 7,68 ma; sisé n'a nōgonaw dunta be ben kilo 0,42 ma; nōn ni nōnmafen duntaw be ben kilo 7,48 ma. Sogo ni baganw kojew be se ka ke sababu ye ka Mali ni farafinjamana tow kala nōgon na.

Kodiwari, Senegali, Gana, Alizeri, ani Gabon ye jamanaw ye, minnu ni Mali be baara ke nōgonfe sogo ni

bagankow siratige la.

Burukina ni Nizeri ye baganmara jamanaw ye, minnu ni Mali jelen don bagansugu kelenw na. U be baganw soro ka bo Menaka, Kidali, Ansongo, Tesiti ani Koro.

An ka jamana ye misi 63.258 ani saga ni ba 105.761 feere Kodiwari jamana kan; misi 34.424, ani saga ni ba 6.728 feerela Senegali jamana kan. Halib «OMBEV» ka san 1998 jatemine la, n'o ye ciyakéda ye min nesinnen don sogo ni baganko ma, misi 264 ani saga ni ba 1998 feerela yorowew la. Baganw ka dumuni fanba be b'u ka laadaladumuniyoröw la; o bagandumuniyoröw be bentaa miliyon 30 ma; n'i ye jamana lamini dugukolo kèmesigi, 24 be ben baganw ka dumunikeyoröma. Ajiralakonafacaman te bagandumuniyoröw la; o de kama iziniw ka bagandumuni dilannenw be ka sanga soro don o don. O bee la, bagandumuniw te laboli ke.

Baganw ni sogow bayélémaliyoröw jateminel y'a sabati ko yeremahorönya waati, baganfagayorö 146 tunbejamana kono, minnu nesinnen tun be jamanadenw ka sogo duntaw ma. An

be don min na, i ko bi, baganfagayorö kelen be Bamako; duuru be Kayi, kucala, Moti-Sware, Segu, ani S i k a s s o . Bagantagayorö 174 werew be yen ka fara kofolen ninnu kan.

Sogo be feere laadalalabanfaayoröw la ani dibisow. Bagantagayorö

kérenkerennen 18 be Segu; 16 be sikasso; 14 sugandilen be Bamako. Geleyaw be baganw in sogo feereli la; k'a sababu k'u te laboli ke jamana kono, an'a kókan; geleya ninnu be tali ke baganw ni sogo kojew nénabobagaw ka laben sabatibaliya la, ani baarakeminew ni feerelikeyorö ntanya n'u jaasili la. O feerelikeyorö ntanya n'u jaasali la. O kofe, baganw temensiraw fana sabatilen te; baganko ni sogoko baarakelaw lafaamuyalen te u ka baara la; feerelikeyorö mincogo man ni ka fara sariyakow geleyaw kan.

Mogo faamuyalen ninnu y'a nini, u ka sèben kono, ko do ka fara koori tuluboyoröciyakeda «HUCOMA» fanga kan; u ko ka bagandumuni ni koorikolo feereli labila bee ye; ani ka taabolo kelen pereperelatige bagandumunko la. «SADAOC» nesinnen don feere suguya bee sirilima, minnubekesababu ye ka baloko sèbekoré sabati jamanaw kono. O kofe, a be sariyatalaw ni nininikelaw, ani mogo faamuyalen tow ce baaraw nōgoya, k'u kala nōgon na, sanko sariyatalaw ni nininikelaw

B. M. Sissoko
Badama Dukure.

«OMS» bε k'a nesin suma nagasili ma dijε kono

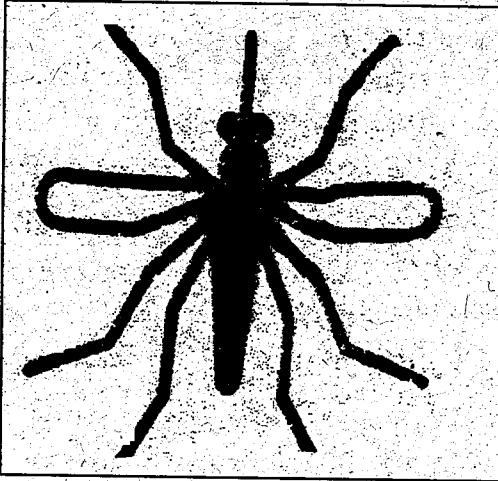
Dine jamana hɔroyalenw ka tɔnba bolofara min ka baara nesinnen don kenya sabatili ma dugukolo seleke naanina, n'o ye «OMS» ye, o ye san 5 baara dɔ bołoda san 1998, zuluyekalola suma kεlεli kadara kono. U ye tɔgo dɔ da baarasen in na ko «Suma nagasili».

Ajirala ko suma ni sida de bε ka ban hadamadenw na Afiriki kono. «OMS» ka jatemine na, kabini san 1950, a ye feere o feere siri suma kεlεli la, o si ma sira soro. Odenana ni hakilina kura in ye ko ka suma nagasi, k'a lasegin kɔ. Feere talen in labenni banna san 1999 laban na. A kun ye ka suma kεlε konuman dine kono ni kenya sabatili walew sinsinni ye ka ben ni jamana kelen-kelen bε cogoyaw ye. Kono were tɔ la «OMS» bolo ni suma ka mogo fagataw hake dogoyali te ni 50 ye, keme o keme cema sanni san 2010 ce.

Baara in daminen a ne ma san 200 in na. N'i ye jatemine ke, i b'a fo k'o te bεre ye, bawo a b'i n'a fo ko «OMS» b'a fe ka mogo 50 dɔrɔn bɔ bolo la mogo 100 cema. Nka tine yere la, u y'a nini k'u be suma silatununni min ke, n'o san 50 ye ninan ye, u ma se cogosi la ka nesoro o baara la. O de kɔson, u ka foli la n'u y'a ke dɔonin - dɔonin konuman, a ka c'a la, u laban b'u sago soro. Nk'o te biko ye, bawo suma be ka lahwuta tineni kε desebeato jamana kono, an be don min na, i kobi. Faantan jamanaw ka bana fanba ye suma ye, mogo miliyon kelen ni kɔ sata be bɔ min na san o san Afiriki denmisew na. A jirala dijε kenya sabatili walew ciyakeda fe tuguni ko san o san suma be hadamaden miliyon 300 fo ka se miliyon 500 nɔgonna mince dugukolo kan, Azi ni Ameriki woroduguyanfan jamanaw kono ka fara Afirikitaw kan. Oyikomin'i ye dijε mogo bεe jo 10, 10, suma be kelen mince olu la san o san. A jirala ko kɔlibaatoya ni segenbaatoya nihadamenw fisayali

ni nɔgɔn ye, suma joyɔro ka bon nin bεe la. Bana min don a ka jugu faantanw de ma, bawo se bε minnu ye, olu bε sek'uyere fura ke. Suma ye bana min ye, a bε soro yiiriwali lasumaya desebeato jamanaw kono, bawo banabaatow te se ka baara ke, sanko ka nafa were lase jamana ma. «OMS» ka jate bɔr'a kan ko suma ka mogo fagataw tilako 100 sigiyɔroma 90 bεe ye Afirikidenw ye. A bε denmisen 1 bɔne a ni na 4 cema sanni u si ka se san 5 ma.

Sumanorɔlijamana hɔronyalen kuraw la, k'olu k'a dagayɔrow ye, o ye faratikoba ye o yɔrow denw ka kenyeako la. O jamanaw y'a kolokoloyɔrowye, bawobasigit'ukono, u sigidaw be ka lafu don o don ka t'a

Suma jujon ye sosomuso anofeli ye fe, u dugubaw falen don mogo la, i ko dakono nin; wa fenjenama minnu b'a bana bila mogo la, olu fana kolo be ka geleya ka t'a fe jamana ninnu kono. U te ka se ka faga nɔgoya la tugun.

Dɔnnikela dɔ, n'o ye Edimɔn BERITARAN ye, o ye min fo an ye suma silatununni feere sirilenw sesɔrbalya kan, o file :

Beritarany'a jira k'a ka ca san 100 ye, dɔnniya sugu bεe soro la suma silatununni kan. Kabini san 1820, kinini furakise be suma fura ke, k'a ban pewu.

San 1880, suma banakisə lakodonna. San 1898, dɔnniklaw y'a jira ko sosomuso «anofeli» de bε suma

yεlema mogo kenebaatow fe. A y'a sementiya fana ko suma banakisə bε to danfen kelen min joli la, o ye hadamaden ye. Nin bεe faamuya bεe soro la suma kan, k'a kunkun n'a nɔnjen tomo, nka o n'a taa bεe, suma nɔrɔlen b'an na.

San 1900 damine na, u y'a nini ka caman bɔ suman ka tineni na dijε mara caman kono ni sosow kεlεli ye. O la, a ninina mɔgɔw fe u k'u yere tanga ni sankeye, ka sisow kεreflaw jinɔgo sigiyɔrow bεe geren, walasa sosow ka na se ka fandayɔrow soro, ka banabaatow fura ke.

Kinini tali matarafara o waati Afiriki mara caman kono, walasa ka suma kunben. Kinini nɔnabilala ni niwakini yekɔfɔka bereda o sɔngokun, walasa bεe ka se k'a soro. O bεe kera ka soso ni sumakisə ni hadamadenw kɔdon nɔgɔn na.

O feere ye nesoro Afiriki dugu caman kono, minnu mogo hake tun man ca o waati. Nka baara gelen tun don, min te don kelen ko ye. San 1939 - 1945 dijε kεlεba waati la, fenjenama fagalafarin dɔlakodonna ko : »DDT« mugu. Ajirala k'oyesosow ma sankalamaci ye. «OMS» nan'i nesin o sifileli ma. U y'a nini ka soso kɔgɔlenw faga ni «DDT» mugu fijeli ye sow dɔnenwkan. U kelen ka ne ye dɔonin o wale la, «OMS» ye weleda san 1955 k'a bena suma silatunun dijε kono. O danaya soro la sababu bɔra yɔrɔdamadədɔrɔn lajeli la «OMS» fe, k'a soro dɔnnikela dɔwtun ka ninini bɔr'a kan ko y'a jira k'a ban ko sosomuso «anofeli» min be suma bila mogo la, ko danfaraw b'u ni nɔgɔn ce n'i bɔra jamana dɔla ka taa dɔwεre la. O la, u bεe silatununni cogoya te se ka ke kelen ye. Mara dɔw sosow ni ka gelen ni dɔw taw ye. N'i ye Afiriki jirituba banbaliw n'u togodanin jensennenw far'o kan, an b'a ye ko baara nɔgɔn te. O fili de ye mogo faamuyalenw soro suma kεlεli sira kan o waati.

Abaara barika tun ka bon. Don o don, mogo caman de ka baara tun be ben «DDT» ji dilanni ma, ka taa mogow ka sow turu u kunkan, k'u minenw bee labo, o koka furaji seri kogow kan sijne 2 wali sijne 3 san kono. Furaji in be sosow gen dogokun fila wasi saba kono. U be t'u dogo jirituw kono. Furaji kasa mana noga ya dbron, u be segin ni fanga ye, ka na mogow cin.

San 1960 waatiw la, u ye yelemanin don fenjenamafagalanko la, ka temen ni sosow fagali feere bolodalen baara ye, walasa ka suma silatunun pewu. Nk'a nafoloko ma bofoyife. Dogotorow n'u demebaga minnu wulila k'u jo u senkan a baarala, o hake tun te dconin ye. Bolifen hake minnu donn'a baara dafe, dan t'o la.

San 20 ni ko temen sosow keleli baara la, mogofaamuyalenwka jekulu were nana hakilijagabo ke san 1977, u y'a jira min senfe ko suma silatununni baara min kera waati kuntaalajankonka jesinsosowfagali ma, k'a ma bo kari la ka nteten sor; bawo a kera yoro minnu na, a sera k'olu mogow tilako 100, sigiyoroma 19 dbron de lakana. A ma fen yere bo Afiriki la. Mogow seginna u «cekoro» ma, n'o ye kabini an ka lawale sanke ye. Hali ni suma silatunnuni ma ke baara lankolonye, a kera baara tokaje ye. Feere bolodalen in tun ka noga nk'a waleyalitunye baarabay esanko Afiriki jiritubaw kono, k'o sababu ke dugujanyaliye noga ona an'ulasorjli gelyaw. Min ye galoduguw ye, tubabuso belebelew ni sangasow ni tolisokolonw tun fura ke ka gelen ni «DDT» furaji ye. O temen ko, dugumogow tun t'a fe, bawo u k'u m'a nafa ye.

Lahawuta nafolo tijena tirikitorko la san 20 kono soso keleli ni suma silatununni, ta ma bo, sisima bo. A kera yeresegen ye, bawo sosow farikolo nana jo furaji la, u temena n'u ka cinni ye, ka mogow bana ka t'a fe. Suma juguyali de nana hakili were di «OMS» ma, a y'a jira min kono ko ka yelma don suma silatununni baara

la dije tonkon naani bee la yoronin kelen. O la «OMS» ye donsen kura ta suma kasaaraw dogoyali la. O lanini ye suma ka mogow fagataw hake dogoyali ye ni tilance ye sanni san 2010 ce. «OMS» kuntigiba ye dije jamanaw bee lajelen nemogow ladonniya onjaniya kura la Koloni dugu kono, n'o be Alimanji jaman fe, san 1999, zuwenkalo temen.

«OMS» ka suma keleli feere kura taabolow ye :

- niwakini kisew tali ye, sanko denmisew fe, walasa ka sumaya kuben;
- banabaatow furakeli joona ni fura kuraw ye, minnu ka ni; nka a jirala ko kinini noga te Afiriki jamanaw kono;
- sili sanke koro min be mun ni furaji ye, walasa ka sosow gen;
- fenjenamafagal keli sow kono;
- sosow fandayorow gerennini sigidaw saniyali.

A jirala ko feere kura in ye baara ye, min kuntaala ka jan. Don kelen ko te. A nafa bena ye san caman kono. O tuma a nininen don an bee fe, k'an kan sigi n'o hakilina ye. A kunba ye ka caman bo funankeninsaya la, minnu ma san 10 soron suma ka jugu olu de ma kosebe.

Baara in ye ladamuni ni kunnafoni walew ye, minnu man kan ka kotige lakolisow la, ani denmisew n'u karamogow yoro ani dugumogow ni kenyaya sabatili walew baarakelaw bee lajelen, n'o ye dogotorow n'u demebagaw ye Politikimogow fana joyoro ka bon «OMS» ka onjaniya sirilen kura in tiimeli kojuman na.

An be don min na, i kobi, «OMS» be ka dusu don ninikelaw kono bolociji soroli la, min bena dansigi suma la. Nka mogosi t'a don o

boloci bema damine san min na. O tuma an be se k'a fo k'o ye simaci ye. Nka sann'oce an sekoye min ye, an k'o sebekoro ke folo.

Nininikela Yoni MASON ko suma ye bana ye, sosomuso «anofeli» be min bila mogo la n'a y'i cin. A y'a jira ko soso suguya min be dugukolo kan, o hake be se 60ma. Ako suma banakise be don mogo joli la ka t'i dogo bije kono. Yoni MASON k'a be kogo yen, o koka jenseni jolikisebilemanw cema fo k'olu peren. A ko suma be damine ni farigan ni fehonni kunkolodimigelen ni fangadogoya ye fo ka taa se hakilijagamiw ma.

Yoni MASON y'a jira ko suma ka ca Afiriki ni Ameriki worodugyanfan ni Azi jamanaw de kono. Ntolen te bila kono ye cogo min na, suma fana te bana kura ye. Jatemine na, sumayato mogo miliyon 300 fo ka se miliyon 500 ma, minnu lakodonna dije kono san 1997, olu mana jo kem, kem, o mogo 90 bee be bo Afiriki jamanaw kono, minnu tenguennen don Sahara cencenfu la. A jirala fana ko ni Afiriki dugubawte, suma te se ka mogominde dije mara tow galodugu si kono.

Suma, n'an bee b'a don bi ni «palu» minfoli la o sira kan, o ye furaw tali ye

sanga ni waati bëe, fura minnu b'an kisi, k'an tanga suma ma.

Boloci min bë se ka ke sabau ye ka suma kele k'a ban pewu, »OMS« bë k'a seko damajira k'o bolociji ninini na. Kenyea sabatiliwalewciyakédaba in k'a jigi bë suma kumbenni bolociji sörli kan sanni san 15 nögönnä ce. An bë don min na, i ko bi, suma tuguciji 12 bë ka segesegë mögo faamuyalenw fe.

Dönnikélaw y'a jira ko «palu» kasaaraw dan te keneyako dörön ye. A kasaaraw ka bon soro ni hadamadenya taabolow bëe kan, sanko Afiriki jamanahoronyalenkuraw kono. A bë denmisew bali ka taa lakoli la. A bë cike soro nagasi, bawo mögo kenemanw te soro ka foro baaraw ke, ka suman ladon.

A jirala ko nafoloba te don suma furakeli dafé. Misali la, san 1998, sefawarikasabim donna suma keleli dafé, o kera miliyon 42 ni dööñin ye, k'a soro o nögön fila de nesinna sinshiyen furakeli ma dijë kono.

Dögötörö jekulu döfana y'a ka jore jira suma furaw songokokan, sanko Afiriki jamanaw kono, se te minnu ye.

Mögo faamuyalenw ka jatemine bora suma soro cogo dö kan, min dönni ka gelen mögo gansanw bolo, bawo a bë keyöröminnuna, olu ni Afiriki jiritubaw ka jan nögön na, i ko jegejalan ni baj. U y'a jira ko Eröpu jamanaw, n'o ye Farajela jamanaw ye, olu ni Afiriki ni Azi ni Ameriki woroduguyanfan jamanaw tugura nögön na san 20 laban in na pankurun sababu la, i n'a fo ka bo i ka so, ka don i sigin nögön ta kono. Ni pankurunw bë bo jamana kofolen ninnu na k'u kunda Farajela kan, sosomuso «anofeliw» b'u dogo awiyon minenw ni nögön ce yero dibilenw na. Nipankurun jiginna, ubë bo ka mögöwcinni damine baametere kelen ni tila nögön jojan fe, sanko donitalaw ni duwañew ni lotoli baarakelaw. Olu fana bë suma soro nin cogo de la Eröpu jamanaw kono.

«OMS»
Basiriki TURE

Sariya : SEEREYA

Sariya siratige la, seere ye mögo ye, a kalilen kofe, min ka kan k'a ka yeta n'a ka menta lakali kiiritigela ye, fëñ kan, min kér'ajena. A bë fo ko seerew ye sariya new ye. Seereya ya fënba ye kiiriko la. Jamanaden ka kan ka sariya dëmë ka tijë bange; seereya ye dalibu ye. Bëe ka kan ka seere nini a yëre la kiiriso la.

An bë don min na, i ko bi, seerew te j'u ka seereya koro. Seereya kofolen don kosebe sariya siratige la. Fëñ damadöw wajibiyalen don seere kan - Seere yeli kene kan. Seere wajibiyalen bë ka jo kiiritigela nefe. N'a ma son, fanga ka kan k'a diyagoya.

Sann'a ka kuma, seere ka kan k'a kali. Kalili in bë seere ka kuma nafa jira; a b'a fo : «N'bë n kali; n tëna fosi fo ni tijë te, tijë dörön». Seereya dayalen te mögo min ye, o bë lamë ten gansan, kunnafoi siratige la kalili wajibiyalen t'o kan.

Nefoli wajibiyalen don seere kan. Seere ka kan ka kuma, ka tijë fo. Sariya bë mögöw nangi, minnu bë seerejuguya ke, walima minnu b'u bankajo seereya kono. Seerejuguya ye k'i kali nkalon kan kiiritige kuma wulibaliw senfe. Sanni ka kiiri kumaw ban, ni seerejugu ma segin a kë, sariya b'a nangi : san fila, ka se san duuru kasö ma; a ka c'a la

fana, alamani bë se ka bin a kan; min b'a ta sefawari waa duuru la, ka t'a bila waa biwooro la.

Ni mögo min ye seerejuguya ke kiiri gelenba hukumu kono, o tigi bë nangi kosebe : k'a ta san duuru, fo t'a bila san mugan kasogelen na; a ka c'ala, alamani bë se ka bin a kan, min b'a ta sefawari waa duuru la, ka t'a bila waa biwooro la. O kofe, i bë wajibya fanga fe, k'i dagayoro bila, ka san kelen ke, fo ka se san mugan ma.

Kow neginini senfe, walima kiiriso la, ni mögo min banna k'a jo seereya koro, o tigi bë nangi : k'a ta tile tan ni kelen na, ka t'a bila kalo saba kasö la.

Seere hakili sonyeli ye seere bilali ye nkalontige la. Seere hakili sonyela ni seere yëre te kelen ye. Seere hakili bë se ka sonye ni layiduw ni ladiyalifenw, ani bagabagaliw n'u nögönnaw, minnu bë seere wajibya ka nkalontige kiritige la ye.

Seere hakili sonyeli ye seere bilali ye nkalontige la. Seere hakili sonyela ni seere yëre te kelen ye. Seere hakili bë se ka sonye ni layiduw ni latalifénw, ani bagabagaliw n'u nögönnaw ye minnu bë seere wajibya ka nkalontige kiiritigela ye. Seere hakili sonyebaga ni seerejugu bëe bë nangi cogoya kelen na.

Idrissa Senu
Badama Dukure

KASO MIN BE MUSOW LAFIYA

Musokura y'a kun birilen to finisogo la, k'a ka lahaalayaw fo: A ye kalo tan soro bilen kaso la, Bamako dafela la, kaso min ka baara ye musow ni musomaninw marali, n'uladamuliye, an'u laseginni hadamadenya jew kono. Musokura ka fo la, a be dumuni ke k'a fa; a b'a ko k'a je; n'a banana, a be fura ke. «N be n sago la yan kosebe». Nka, dusukasi do be Musokura la sabu, ale donna Bolen kaso la k'a sababuke, a ka patorenje nkalond'al'a k'a y'a ka sanumansinw sonje.

A si san 16, Musokura tun b'a benke terike domusoka baara suguya be ke, kati dugu kono, soro dasiwdagayoro min ni Bamako ce ye kilometere 15 ye. Musokura be bo Tomiyan, Mali koronfela la; a fa fatura; a benke y'a mine k'a si to san 7 la. A k'a woloba be Kodiwari; ot'a don k'ale be kaso yere la. Musokura ni muso bisaba ni segin de be nogon kan kaso la; wooye dunanw ye. Kasoladenw fanba ye sungurunbaw ye, ani musomannin fitininw minnu bangebaaw farala, ani musomanin munnu y'u denw fili. Madadu Jara Asetu Koyite ye Bolen kaso nemogo ye.

Musow ka demeliton ni hakew lakanali tonw ka lanini de nana ni Bolen kaso dayeleli ye, san 1998. San 1993 «EID» senfe, n'o ye fanga jalakili kene ye, min be sigi san o san, desanburu kalo tile 10, ton ninnu da sera musow minu minecogo juguma, kasow la, u ni cew be nogon kan yoro minnu na.

Fendon, hadamadenya gasin'a danbe te son fen min ma. Kasow kono, musow b'u damayorow la, nka caman tun be konobara soro kolosilikew fe. In'a fo Madamu Jara

y'a foggogomin na. Bolen, kogojanbaw ni datugulanbaw ni fini be kolosilikela muso minnu na, olu doren de b'a jira ko kaso don Sisow ferelen don, k'u jeya, wa fine be d'u kono kosebe. Mogo kelen negeliw ni matelaw b'u kono. Den be minnu bolo, olu mogo saba be je so kelen na; den te minnu bolo, olu 6 walima 7 be si so kelen kono. U yamaruyalen don k'upari, ka masiriw don.

Kasoden kelen-kelen bee be sange kelen soro, ani safunemin, ani yerejjsilan (sarabeti), anisamara. Dogokun o dogokun, u be safunekun kelen soro. Kasodenw ka dumuni ni maliden cemancelamogow ka dunta be ye kelen ye: daraka ye moni ye; tilelafana ni surufana ye to gannama nibasi, walima kininama ye. Kasoden doka fo la, min ka baara don nesinnen dumuniko kon ma, ko tuma dow la, kasobon, nemogobe toka yamaruyali ke, makoroni, ni ku, ani pomiterew ka tobi u ye.

Fen min ye alabato ye, bee b'a ka bato k'a cogo la. Jumadonw fe, karamogoke do be taa silamemusow waaju; Isa ka diine mogow b'u ka alakofobaa bisimila kardonw fe. Kasobon nemogoyajira k'ub'a k'in'a fo kasodenw b'u ka denbayaw kono. Bugoli ni nenini, ani lagosikow bee lajelen konnen don tile kono. Kasoden labilalen don u yere ye. Sufe, u be jabaranin laje, fo ka se dawaati ma, n'o ye nege ne tan ye.

Nka nin bee la, kasodenw sigilen te k'u bolow da u sen kan. U be galadon ni finisogo, finikalaw ni shemara ke. A tona meen, u bena farikolonajew fana ke. Nemaa k'u bena taamaw boloda, walasa kasodenw be se ka fen ye, ka fen men, ka fen don. Osiratigela Bamako

méri y'u ladiya ni mobili bisi kelen ye.

O n'a taa bee, haminankow be Madamu Jara Asetu koyite la. A ko kalo saba kono, joferenamari be wari min d'u ma, o ye sefawari miliyon kelen ye. U ka fen bee b'o la; a te boli ke. Madamu Jara ko tuma dow la, ale wajibiyalen don k'a bolo don a kun ka musaka misen dow ke. Nka, a k'a jigi te goferenaman kan tugun sabu, ale de ye kasobon in jo; u jigi te fen werekan, ka fara miliyon kelen in kan.

Madamu Jara jigi be minnu kan, olu te k'u jeniyoro fin, i n'a fo: demeliton ni hakew lakanaliton. Tine don, u yuseko ke, ka musow bo cew cela, ka n'u bil'u danma kaso kono. Nka, u ka kan ka do fara cesiri kan, walasa baaraw be se ka sabati Bolen kaso la. A y'a jira ko ton ninnu bor'a jigi koro; nin waati in na, u ka deme cun-cunnen don kosebe.

Danfaraba be demeliton «Balinaya» ni tew ce, sabu, olu jolen donnikasobon kenyakow bee lajelen ye. «DEMESO» fana ye demeliton ye min be kasodenw kalanbagaw sara. Min ye kasodenw laseginni ye hadamadenya hukumu kono, kaso bannen kofe, gelleyaba b'o la. Sogoliyorow ni kalaliyorow, ani sanfunedilanyorow baaraw sabatilen te ten, k'a sababu ke fen baarataw ntanya ye.

Nin wale ye farifagako ye, k'a d'a kan kasodenw y'a naniya ko ni kaso banna, u b'u ka baaradaw dayel'u yere ye. Musokura t'a fe ka segin a benke ka denbaya la tugun. A ka naniya ye ka ke kalalikela nana ye, ka balo kalali la. N'Ala y'o naniya sabati, Bolen kasobon na ke Musokura bolo sababu numan ye.

Berehima Ture
Badama Dukure

BINKANNI BE KA CAYA CONCU SIRA KAN

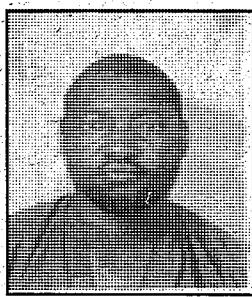
Uono sira kelen be jamandinge ye nsonw bolo bi, k'a d'a nafa caya kan. Uono ye serikili ye, Segu mara la. A mogow ka baara fanba ye senye ye. San kalo 12, malokise ni jege kene ni jiegewusu ani jaba kene ni jabajalan, ani tamati ni foronto si ko te tige Uono dugu kono.

Uono ye dogoduguba ye; a dogo ye karidon ye. Mogow be bo Mali dugu caman na, ka na Uono dogo jo; i na fo : Bamako, Fana, Konobugu, Segu, San, Kucala ka fara yoro caman kan; bawo, mogo magone fen caman be soro Uono dugu kono.

Uononi Barnakoce yekilometere 350 ye; a ni San ce ye kilometere 310 ye. An be san 4 bo bi, mogow nato sugu la, binkannikelaw be jirikurunw d'u ne, sira kan, k'u ka no ni wari bees bos'la. O ye fen ye, min ma ni.

San 1997, u ye mobili kelen lajo sunkalo kono, Marakala ni uono ce, k'a kono mogow bees ka wari b'u kun. San 1998, u yekaari fitinin fila lajo, Segu ni Marakala ce, k'u ka wariw bo.

San 1999, u ye kamiyonba do

Usumani Jara

lajo, ce, ni conou Dogofiri ce, k'u ka wari bees bos'la. Sorodasi kelen tun b'a la, min tchogonw ka sarawariw tun b'a kun; uka fola, wari in kasabitun be se miliyon fila ni k'o ma.

San 2000, u ye kamiyon kelen ni kaari saba lajo selincinin kalo kono, Segu ni Marakala ce, k'u ka wariw bo. O san 2000 kelen kono, u ye mototigi kelen bugo ni bere ye, k'a ka wari bos'la, k'a nin fila kari; o kera seliba selimasugu la, marisikalo tile 13 ma, san 2000. Ne b'a nini Mali nemogow fe, uka nin ko nejini, n'o te sugu nege na b'a jagokelaw la, sabu, binkannikelaw be nin baarajugu ke san o san, k'a ta sunkalo tile 10 laban na, ka t'a bila seliba selimadogo la. O yewale ye, fangasoka kanka wulikajo ke min na kosebe. Ala ka sababu numan k'an ye.

Usumani Jara
Uono dugu kono.

Balawu cejuguw ka ca togodaw la

N b'a nini Mali cew ni musow fe, denmisew ni maakorobaw, bees ka je ka ke muso kelen denw ye, ka je ka fen kelen kele Mali kono. O ye mun ye ? Sitane ! .Sitane ye fen ye, ni mogo min b'a don, i'ta ke; mogo min t'a don, o de b'a ke. O tuma, Mali be don min na i'ko bi, a ka kan an bees ka Ala tanu. Sabu san 2000 seli kera ka soro kele te Mali kono, here ni baade kono. O ye nisondiyaba ye malidenw bolo. Nka, sisap, balawu minnu be ke togodaw la, o noggow te ke dugubaw kono.

Nin ye wale ye min be geleya don jamana kono. An ka togodala sigida d'ow mogow be bila noggon na fenw na,

halikun t'a d'ow la; nka u be laban nibo la. Du te jo kele kan; dugu te yiriwa kele kan; jamana yere te taa ne kele kan. O tuma, ne b'a nini jamana meriw bees lajelen fe, u kelen-kelen be k'u janto u ka marabolo la, walasa caman ka bo togoda balawuw la. ben ni kelenya ka sabati.

Wa mogo minnu be nin walew ke, maakorobaw y'a jira ko d'orogatalaw don, ani dolominaw, n'olu ye alikoliminnaw ye. Meriw ni dongsow k'u cesiri walasa togodaw ka se ka ke kelen ye, ben ni here kono.

Kolankoro Faransuwa Jara
jalan - Kolokani.

Samiye damatemnali ker'an bolo kongo ye

Anw tun jorola, ka siran ninan samiyeko la; an siranna fen min ne, a ma taa k'o dan. O tun ye mun ye ? O tun ye kongo ye; kongo min sababu bora samiyekojugu la.

Mun beyan sisan ? Nin senekeduguba in kono; nin togotigiduguba in kono; nin nomasaduguba in kono; nin dugukoroba in, n'o ye Basabugu ye. Basabugu min lakodonnenn don jamana kodonnaw n'a n'ojulabaw fe; o Basabugu de be balo san sisan Bamako julaw bolo.

Kabako te ninyewa ? Ji woyora ka yelen kulu kan koyi ! Tineli kera ! Tineli min sababu ma bo basabugukaw la fiyewu; a ma bu ka balo feerekoyuguya la; a ma b'uka balo minkojuguya la fana; a bora samiyekojuguya la. Ala ka geriya nin bees ma. Dunanw ka yafa koyi ! U garijeg'e tun be min n'an bolo, o kera nin ye. Basabugu be cogo min na bi, dugu caman b'an lamini na, o cogo kelen de la.

An be wele bila jama ma. Jow de bena hin'an na yan sa, ka ninan to latemeko juman-d'an ma ? Yala hinenciw to be bilen jamanaba in faantanw n'a faamaw ce la wa ? Aw ko di senekela bolilenw ka nin koje la ? Aw ye miiri nin na kosebe, k'aw bolo labil'an fan fe koyi ! Konogan tuma de ye mogo teriseben n'i demebaa sebe d'ontuma ye. An be wele in menbaaw be fo kabini sisan.

Ne be kuma kunc ni dugawu ye. O ye cekoroba ka keta ye. Ala ka bees kisi nin noggon koli dowera ma ! ALa ka samiyekojugu la !

Nebe Dawuda Bugu Tarawele, Scribilen Jara, ani ANtiwani Miyo Tarawele fo, Basabugu. N te se ka ninne Ba Josefu Nansama Tarawele ko, n'i ye Basabugu dugutigi ye, ani Nolonin ni Doloba Kulubali, Jije.

Ba Gasiton Tarawele
Basabugu; Negela.

Nininkali

Ne bë nininkali damadòw kë. Kafojoli bë Mali kono ? Serikili ye joli ye ? Arondisima ye joli ye ? Komini joli bë Mali kono ? Dugu mûme ye joli ye ? Mogo hake joli bë Mali kono ?

Mamadu Togola
kobala Banko Joyila.

Jaabi :

Kibaru nemogoyaso bë Mamadu Togola ladonniya ko mara seginniso kera sababu ye ka arondisima ko dabila Mali kono, ka kominiw sigi jamana kono.

Togosébenba sabanan min kera sab 1998, awirilikalo la, o y'a sabati ko Mali konomogow hake bë ben 9.790.492 ma. Mogo hake ninnu tilalen don ga 1.633.897 ni nogon ce, minnu bë so 243.947 ma. Mogo 6 bë soro ga' kelen kono; mogo kelen ni ko bë so kelen kono.

O kofe, a jirala, togosében in senfe ko dugu 11.600 bë Mali kono. Dugu kelen-kelen bëe kono, mogo hake bë se 845 ma. Musow haké ye 4.943.056 ye; o b'a jira ko n'i ye jamana konomogow kemésigi, 51 yemusow ye. Musow ka ca ni cew ye cafow bëe kono, n'a bora kidali ni faaba yere la n'o ye Bamako ye. Nin yoro fila la, kemésigi la, musow ye 49 ye. N'i ye Mali dugukolo n'a konomogow jatemine, kemesarada la, mogo 99 sigilen don kene 30 kan. Kayi, Kulukoro, Sikaso, Segu, Moti, ani Bamako konomogow hake bë ben 8.888.541 ma, a tonin 901.951 hake bë Tonbukutu, Gawo, ani Kidalikafow kono. Kafow ye 7 ye, ka fara faaba kan, n'o ye Bamako ye. Komini bëe lajelen bë ben 701 ma. Duguba kominiw ye 19 ye; togodaw taw ye 682 ye. Duguba kominiw konomogow hake bë ben 1.727.599 ma, jamana konomogow kemésigi la, o ben 18 ma. Bamako kelen dörön konomogow ka ca ni duguba kominiw mogow tilance ye. Faaba konomogow bë ben 1.016.167 ma.

Wôloni musow ka kalanko

Anw Wôloni musow ye kalan damine zanwiye kalo la, san 1999. An ye kalo 6 ke kalan na; a kera heréba ye an bolo. Kalan nafa te fo ka ban. A kera sababu ye k'anw Wôloni musow bila yiriwali sira kan.

«APEDEWU» bë juru misenniw don an na. Juma o juma, u bë na baronin ke keneyako kan, ani denw ladoncogo. Okera heréni wasa ye Wôloni dugu kono. An ka muso saba kera kalandenjolenw ye : olu ye Mama Tarawele. Sali Tarawele, ani Sayo Tarawele.

Okutoburukalo tile 12 kera karamogokalan damineh ye; dugu 10 kalandenjolen tun bë min kene kan. Dogokun kelen kera kalan na. Kalan bannen, karamogoya yamaruyasében dira mogo 20 ma; a kera bonya ni here kono. An ka foli bë «APEDEWU» n'a baarakelaw bëe ye.

Konate musoma Tarawele
Balikukalankaramogô
Wôloni. BP: 3262

Fanga-Seginso kér'an bolo neji ni daamu ye

Mogo b'a fo ko do la tabarikala, ka laban k'a fo n'y'a to Ala ma! Maliden bëe ko fanga-seginni-so diyar'u ye. Nka, anw togodalamogow segenna k'a sababu ke nsonw ye.

Sanga ni waati bëe, i b'a men k'u ye do ka baganw ce. Folo, i tun be meen ka sori ma bositigila kuma men. Folo, ni tilema tun bora, baganw tun be bila. Nka sisan, tilema o, samiyé o, baganw te bila. Misiw, sagaw, ani baw bë to yéremabila la; nka soneli y'o bëe dabila.

Hali faliw bë soné bi, ka sow fana foni ka bë bóléw la. Ni jamana nemogow m'a jini ka fusiri nin ko la, fanga seginso kér'anw bolo neji ni daamu ye de !

Basumana Tarawele
Animateri Dénenba Namina

Susene geleýara

Kati mara la, dugu fanba bëe bë naké sene kosebe. U bë fen caman sene nakow kono, i n'a fo tamati, jaba, pomutere, puwaworón, nkoyó, sira, su, foronto, kónkón, ani dowerew. An bë don min na, i ko bi, Kati kubeda dugu-fanba ka soro caman bë bë nakow kono. Su bë sene kosebe, san kalo tan nifila, supomu caman bë bë suguw la, w'a sene li tun ka nogon, kosebe. Nka, sisan susene geleýara, k'a sababu ke tijelifen dòw ye, minnu bë subuluw ni supomuw sogo-sogo. Mogo bë tijelifen in wele ko npereñperenin; a jeman don; a bë wuli.

Hálisa, fura jónjon ma sora la. Nin san fila kono, su sene li ye mogo caman bin. Ni npereñperenin donn'i ka sufola, u b'a miné k'a bulu bëe sogo-sogo; halini taari kelen don, u b'a bëe tine. I b'a fura ke ni furaji suguya caman ye, nka, o si te magone. Min ye furajiko in fana ye, mogo caman ye wari caman tine furaji sanni na, o furaji si te ka fen tine tine fennénaman ninnu ye.

Mogo caman te wolimali ke furajiko la, fo'n bolo mana ben ni furaji min ye. Fo'nakoseñelaw k'a faamu ko koori bë fura ke ni furaji minnu ye, olu man kan ka ke ka nakofenwfura ke. Sisan bana cayara kosebe, hal'a dòw te sidon. Ne ka jate la, n'i ye nin fen ninnu sen b'a la, a to bë dögoya.

Dirisa Bakari Jara
Diyo - Buwatubugu - Kati

Monintolakaw nisondiyara

Jumadon, mëkalotile 7, san 1999, okera nisondiyaba ye Monintola bolo. bawo u ka Kolonba do firilen tun don. Kolon in firila kabini san 1992. A firilen tun kera sababu ye ka jiko geleýa Monintola yan.

Dugu in sigilen don kolon saba de kan na. Min ji ka bon n'a bëe ye, o de tun tijena.

Nka san 1999, mëkalotile 7, poroze «Adramali» ye masonw ci ka na kolon in laben ni simon ni negew ye.

Cesama Jara
Monintola-Kolokani

Fenjenamanin suguya fila be ka tijeni ke Baginda maloforow kono

Baginda ye Mali cikedugu do ye, min ni Bamako ce ye kilometere 40 ye, n'a be Segu sira la, kataa koronyanfan fe. Kabini lawale la, Bagindakaw donnen be n'uka maloforoko, u ka nakoforoko an'u ka jiridenforoko ye. Fen minnu ye Baginda togo bo Mali kono an'a kokan, o ye tomati ni mangoro ani malokise ye. Adugun'a lamini mogow y'u sebe donni min ke maloseneckow ma, o kera sababu ye, u k'u foga la malosene baarada sor, min be wele ko «OPIB» n'a be cikelaw deme senekow be la. Ob'in'a fo malosiko, noggok, furakelilanko, jiko, sor, bugunniko ani sannifeerekow. Maloforokene min labenna «OPIB» fe, o ye taari 2118 ye. O de tilalen be maloforotigw ni noggon ce. Olu be sor min ke, o ye malo toni 4 de ye taari kelen be la. Nka, u kelen-kelen be jisongo min sara «OPIB» ye taari 1 na, o ye sefawari doreme 7.000 ye. Kabini u ka malosene baarada sigira, Bagindakaw b'u ka sor kan k'a ke noggoya ni lafiya kono. Nka ninan, u segenna. Ossegengjuguyara cogo min na, mogo ma sor yoro si, dugu n'a lamini be kono, min y'a noggon ye. A segen sababu kera fenjenamanin suguya fila jiginni de y'u ka maloforow kono, ka tijeni ke, fo do bolo lankoloni bora la. A folo, o be wele ko «libelili». Ale be sangen min ma, o ye firifirinin ye. A balo ye malobulu doren de ye. A be maloju buluw be nimiyoron kelen kabani. N'o kera, o maloju be sa. Uka ca cogo min na, n'u donna maloforo min kono, fosi te sor'la tugun, u b'a malojuw be faga. O be ke cogo min na, o file: Ni libelili kelen tilala maloju min buluw be nimini na a be bulu kelen to yen. A b'o bulu kelen de bila ji la, k'i da o kan, k'a yere lataa jiwoyo fe, fo ka maloju were lasoro, k'o fana

buluw be jimi, k'o faga. U kelen kelen be b'a ke nin cogo de la, fo ka foro malojuw be faga, ka foro ke forolankolonye, ka forotigi dusu kasi, k'a bila segen ni warintanya kene kan. Maloseneckow mogo faamuyalenw y'a jira ko libelili silasacogo ye jiko bec dabilali de ye maloforo kono. Ukonijite yoro min na, a te se ka bo maloju do la, ka maluju do lasoro, a te se ka taa yoro si, alaban be sa. A fenjenamanin filanen be wele ko «museron». Ale be sangen fen min ma, o ye dimogo ye. Ale ts malobulu fe, a te maga ola, a t'a dun. Ale balo ye fen min ye, o ye maloju yere ye. A be wo bo maloju la, ka don, k'a dun a kono na, fok'a kari. Maloju karilen y'a fagalen ye, ka masor'a te wuli tugun. Ale juguyayoro ye fen min ye, o y'a cayacogo de ye joona. A bugun ka teli kojugu. A b'a fanw da yoro min na, o ye malobulu falenyoro de ye, maloju la. N'a fanw torola, a be wo bo maloju la, k'u bila yen. O fanw be tile 15 sor'wo kono tuma min na, o y'a sor'u bayelemana ka ke museron ye. Uka ca cogo min na, n'u bugunna maloforo min kono, fosi te sor'la tugun, u b'a malojuw be faga. Maloseneckow mogo faamuyalenw y'a jira ko museron silasacogo ye ji cayali de ye maloforo kono. Uko ni ji cayara foro kono, u fanw be taa jiwoyo fe. O de be ke sababu ye k'u be faga. Nin fenjugu fila silasali kera kono ganko ye malosene law bolo, ka masor'u fagacogo te kelen ye. Jicaya be do silasa, jintanya be do silasa. Ni ji fosi te foro kono, libelili be be sa. Ni ji cayara foro kono, museron be be sa. O b'a jira k'a baara fila te se ka ke noggon fe cogo sila, ka masor'a fenjugu fila be donna foro be kono. U donni

maloforo be kono, o ma bala mogo faamuyalenw na. Olu y'a jira k'u te malo bo malo la, k'u be malo suguya be fe, ub'a be dun. U k'o cogo de la, malo suguya 15 minnu be sen Baginda mara kono, u sera olu ma, k'a be dun, fo k'a be faga. O kera faamaw ni mogo faamuyalenw ani cikelaw be ne na. Olu ma se ka fosi ke. Nin fenjugu min kera kono filiko ye, o ye Bagindakaw be tccro. A ye cikela do bila ka ji be b'u ka forow kono, ka do bila ka ji caya u ka forow kono. Akera cogo o cogo, jicamatigw ye fen do faga, jiantigw fana ye fen do faga, nka, u kelen si m'a fen fila be faga. Jiko dama te se k'a fen fila be faga noggon. O be ke ni furakelilankw de ye. Olu sorolika gelon. Hali n'u sorola, a warit te sor o cikelaw bolo. Nin be la, Baginda malosene baarada kuntigi, "no togo ye Dase Buware, o y'a jira k'ale hakili la, sanji nana ka caya cogo min na salon setanburukalo la ani tile ma boli min k'a cogo kora la, o be de ye Baginda kodiya a fenjugu fila ye fu jiginna a maloforow kono. A ko fen suguya werew be deli ka jigin Baginda, minnu te tijeni ke nin cogo la, n'u silasacogo ka noggon. Nk'a y'a fo ko nin y'a siye folo ye libelili ni museron fila be ka jigin noggon Baginda. A k'u ye tijeni min ke, o barika bonyako jugu kama, «OPIB», be na maloforotigi tonolenw dusu sumaya, k'u neji ce ni do boli y'u ka jisongo la, walasa o be sarali jore n'a hamikana fara geleyako tow kan, wariko be minnu na. O koro y'u bolomademe de ye, u ka segen waati kono. A k'o bolomademe te ke kufeko ye, ko jatemine de be ke, min be tali ke kasaara juguyacogo kan, k'a fo warit hak'e min ka kan ka bo be kelen kelen ka jisongo la. A y'a fo ko

Senegali b'a tōgo kōrō nōfē tigasenē na

tijenē nōgonin na, «OPIB» b'e seka fēn min kē, o ye dō boli ye jisongō la, ko warije t'u bolo k'a ta k'a di mōgōw ma. Ako ni jate bōra tuma min na, a b'e dōn ko dō boli jisongō la, o b'e do bō mōgōw kunnadoni na, k'u lafiya, ka māsoro jisongoko ye nēganko de ye, min wari ka ca. Jisongō ye dōrōmē 7.000 ye taari kelen kan, taari 2 dōrōmē 14.000 ye taari 3 ye dōrōmē 21.000 ye, tari 4 ye dōrōmē 28.000 ye. A y'a jira ko Bagindakaw b'ee ka forokēnē ka ca ni taari 4 ye, k'o de kama, a b'a fō ko dō boli jisongō la, n'o ma diya u ye, o tē goya u ye, n'o ma dō b'u ka sēgen na, o tē fēn far'a kan. A k'a kera cogo o cogo, nin latigēko la, u tē se k'a fo ko fēn ma k'u ye. O tēmenen kō, a y'a jira ko «OPIB» bēna sēnefēn wērēw cikeli dusu don Bagindakaw kōnō walasa ka sēnefēnē suguya caya. A k'o cogo la, u bēnna fēn minnu kan, o ye kaba ni sira ye, ka nakōsēnē far'o kan; ko fēn min ye sira ye, «OPIB» ni «SONATAMU» ye nōgon faamuya cogo min na, forokēnē taari 70 bē se ka labēn sīrasēnē kama k'otila mōgōw ni nōgon ce; ko nin b'ee la, ni sēnefēn dōw ma nē, dōw bē nē, ko n'a kera cogo o cogo, a b'ee tē se ka tijē nōgonfē. A tilala k'a jira ko ni malo māsor'a cogo la Baginda mara kōnō, a sōrōla a cogo la Ofisi di Nizeri ni malosēnēyōrō-tōw b'ee la, k'o cogo la, a fōra ko malo tōni hake min ka kan ka sōrō Mali b'ee kōnō ninan, n'o ye tōni 738.000 ye, k'o dafalen bē sōrō. A k'o ye wasako ye cogo o cogo, «ONU» bolofara min ye «FAO» ye, n'o nēsinnen bē sēnekōw ni balokōw ma dījē kōnō, o y'a jira ko san o san fēnjenamaninw bē sēnefēnētijē Mali kōnō fo ka se kilo 30 ma, kilo 100 kelen b'ee kan, n'o ye 30% ye. O kōrō ye k'a fēnjuguw fagalanko bē Mali cikela minnu na, o de ka ca n'a tōw ye.

Berehima TURE
ni Amadu GANI Kante

Nin y'a san 3 ye, Senegali wulien don k'a jo ūsen kura donni baara la tigasenē kōrō. Fōlō Senegalika sōrōntulomatun ye tiga ye, nka bi tigasenē jaasira fo k'a damatēmē. Dījē kōnō bi, shinuwa jamana ni lameriken jamana bē ka farajela tigasuguw b'ee bōsi Senegali la.

Dusu min bē Senegali fangaso kōnō waati in na, o ye tigasenē sōrō lawēreli ye k'a se tōni miliyon kelen nōgon ma, i'n'a fā tun bē cogo min na ka kōrō, nin y'a san 20 ni kō ye. O waati y'a sōrō Senegali tun nōgon ka dōgo dījē kōnō tiga feere la kōkan. Senegali sago ye fana ka jamana tigatulubōizini 4 lawuli, minnu desera bi ka tigatulu tōni miliyon 1 bō. Fangasob'a fēnifarajela jēkuluba dō «UE» ka dēmē ye ka sefawari miliyari 8 don baara kōfōlen ninnu dafē.

San 10 labanninnuna, ja n'a kasaaraw dadigira tigasenē na ka fāra fangaso ni tigasenēnaw ka nōgonfaamubaliya kan. Fōlō cikelaw tun bē tigasiw ni tubabunōgōw sōrō fufalaki, w'a ka c'a la wotew nēkōrōla la, politikimōgōw tun b'u ka juruw b'ee bin.

Fēn wērē nāna dōfāra tigasenēnaw ka dusukasi kan, n'o ye sannifeere daminēbaliya ye joona an'u ka tiga feerelen warisōrōlilasumayalijamana tigasenē baarada fē, n'o ye «SONACOS» ye.

O dusukasi n'o nisōngoya de ye

tigasenēnaw nēsin kēnyēreye jagokelaw ma animoribaw, minnu b'u ka tiga sanda la, min b'u nafa. Nka otigakise sannenw bē feere u yērēbara walikērēfē jamanaw kōnō, i n'a fo Moritani ni Ganbi daw la, minnu ka ca n'u sansōngō ye sijē 20 fo ka se 25 ma, kēmē-kēmēsigi kan. Sōrō

binni nana ni tigasiw hake dōgōyali ye ka bō tōni 120.000 la ka nā cun tōni 6000 la, san laban ninnu na.

Senegali ye jateminē ke k'a ye ko tigasenē yiriwali tē taa feere nēnāma dōw sirili kō. A fōlō ye tigasenē labilali ye, ka tigasenē baarada «SONACOS» dikēnyēreyewma. Ola, «SONACOS» ka kēta bēna dan tigasiko nēnabōli ma.

A filanan ye tigasenē dugukolow ladiyali yenitubabunōgōnumandōye, min bē wele ko «fōsifati».

Ajirala ko fangaso y'o feere boloda kabān a bē san saba bō. Fēsērē nafama dōwērē ye tiga sansōngō lawulili ye cikelaw yōrō. Okilo kelen sōngōbilama ye sefawari 29 ye. A san 3 ye nīnāye, o sōngō sigira fangaso ni tigasenēnaw ka jēkulū mōgō yamarualenw ni tigasenē baarada «SONACOS» ka bēnkan kōnō. Fangaso ye kēsu dō fānasigisenkan ka kasaarawnigēleyā wērē nēsigi. Onafolo bē ke ka cikela degunnenw dēmē. O kēsu nafolo kasabidibagawye fangasonitigasenē baarada ni tigasenēnaw ka tōnba ni farajela jēkuluba «UE» ye.

Kabininjaniya talen waleyali daminēna ka san 2 kē, san 1999 kōnō, samiyēji nēna ka tigasenē yiriwa, bawotigakise hake min sōrōla, o kēra tōni 1.014.247 ye. A jirala ko cikelaw tē ka se k'u ka sōrō b'ee feere wa u tēge tē ka d'u ka

→ nē 10

nē 9

(N° 9 t)

tigakise feerelenw wari kan joona. O ko kera sababu ye, Sare Yoba Jega dugu, n'o be Kolida mara la, Dakaru woroduguyanfan na ni kilometri 600 ye, o cikemusow ka muruti, ka taama laben ka t'u ka nisongoja ni dusukasi jira faamaw la. Geleya ninnu ye danayabaliya don cikela d'ow dusukuna, i n'a fo Mamadu SO, n'o ye Keri Birane Jengi tigasenena do ye, Kawulaki mara la, n'o ni Dakar c'e ye kilo 200 ye. Mamadu SO k'ale ma yelema fosi ye folo d'onsen kurako in na, bawo a b'in'afo. «Sonsorontaara, sonsoron nana».

Mamadu taara Kawulaki tigasene koperatiwu dagayoro la, k'a jini nemogow fe, u ka dugutigamarayoro dayele u ye min datugu a ka ca ni san 10 ye. Ako n'oma ke cikelaw ka se k'u ka tiga feere joona, sena nena cogo min na ninan, u laban b'a feere dasu la. Walasa k'o geleyaw n'u njogonaw kunben, mogo faamuyalenw y'a jini yelema ka don tigasiko n'aboli la ni joyroba diliyetigasenewakajekuluba ma o ko la.

Nkatigasenewyeresago yedofarali y'u ka tigaw sansongo kan kura ye. Mamadu ko ni feere sirilenw sera ka b'u sira fe, a be cikelaw hakili sigi, ka danaya don u ni jamana nemogow ce, ani ka Senegali togo koro d'a ma tigaseñeko la dije kono.

Mamadu da ma se min ma, o ye tigasene baarada ni cikelaw ka banki ka juru sarabaliw ye, min kasabi ye sefawari miliyari 14 ye ninan.

O siratige la, Kawulaki koperatiwu nemogo do Maliki SENI k'ale dusu ma waro. Adalon don a la ko cikelaw b'ena yelema sira numan kan olu ka sigidaw kono, bawo sisan u y'a damine ka tigasiw san wariye la; wa minnu b'a fe k'a sorojuru la, kalanbaanciyako t'olu si kono a sarali la.

**Kuja TOPU ni Umaru JENGI
Basiriki TURE**

DENYERENIN SUBAGAW NI LAKANANIKO

«K'a ta san 1994 la ka t'a bila san 1999 la, an bora denyerenin finet 153 fagali kalama; nin hake ni tine ce ka jan, k'a sababu ke wale in be ke dogo la.» Nin ye Mariten Degan kumakan ye; ale ye fangaso do nemogoye, min jesinnen don denmisenniwlakanani ma, Kotonu dugu kono, Benenjamana kan. Mariten Degan y'a jira ko nin denyerenin finetow, n'u be wele ko denyereninsubaaw, fagalika ca siyaw fe, minnu ye Baatonu ni Bokow ye, Benen koronyanfan fe.

Denyerenin minnu be wolo ni fine ye olu be se wele ko denyerenin subaaw, i n'a fo denyerenin minnu be wolo ka soro konobara ma se, u kalo seginn'u njogonaw; denyerenin minnu wololente kasi; ani minnu wolobaw be sa musokelé senfe, walima ka opere ka den b'u kono. Den woloto man kan ka senw folo labo, walima ka bin a numanbolo kan. Den natu nedu ka kan ka jan, ka sanfela file. Nin be se kofe, ni fine si ma soro denyerenin na, n'a ka ninbo daminera sanfe njintara la, walima n'a bolonjoniw ye wooro ye, walima n'a senjoniw wulilen don k'u jo, den in be faga; a be jate subaaw fe.

Mogo ninnu ka jate la, den o den, n'i ma nin sariyaw dafa, o den be na ni masiba ni maloya de ye du kono. Olu fe, Lewon Biyo Bigu ka fo la, saya ka fisa ni malo ye. Walasa ka du tanga kumasuulima, u be denyerenin subaga ninnu faga. Den ninnu fagacogo cekajugu kosebe : Ni den wolola, o yoroniwb'e, u b'a filikungo kono; nene, walima funteni b'a faga; walima muso do be den in bamu, ka ye sen jiri kan, ka soro k'a foni, k'a fili duguma, k'a faga. Fagali minnu ka fisa doonin ka teme do ninnu kan, olu ye den tintinni ye dagafaji kono, k'a faga, ka fini ke k'a ninakili mine, walima ka posoni d'a ma. A ka c'a la fana, u be fagalikela do

wele, a be fo min ma ko kolabenna; o be taa ni denyerenin ye kungo kono, ka senwsiri, k'a kunkolo ci jiri la, k'a faga.

Siya ninnu fe yen, kerenkennenya la Baatonuw, ni den finetow be faga, kono tine konnen don, hali ni dogotorow y'a sabati ko finew be den in na, k'a to konobara la. O den suguw mana wolo, u be kalifa fulaw la, minnuka baara ye Baatonuw ka misiw genni ye. Denke be falen ntura la; denmuso be falen misimusola. Fulaw fe yen, den in togo be d'a boyoro Baatonuw mogow la, n ka den be ke denkerefe ye. Misinon be d'a ma ni numanbolo ye; a n'a minbagaw te si so kelen kono; ale be si finikolonw ni dilankorow kan, misiw fe, sinsan kono. A ka so dilancogo n'a boyoro ni fulaw yere taw man kan ka ke kelen ye. N'a korebayara, a be ke jor ye, ka fulaw ka jonyabaaraw ke.

Kabini san 1999, diinemogowy'u nesin nin walew k'elili ma; u ka nemaaya be tubabumori Piyeri Biyo Sanu bolo; ale ye Alakofola ye Tangiyeta dogotorosobala; onikotonu ce ye kilometre 580 ye. Walasa baaraw be se ka sira soro, Sanu ye jekulu do sigi, min be wele ko «danaya ka nesin denfaga k'elili ma»; a ni demeliton do be baara ke njogonfe, min togo ye «dances te danaya la». Ujera ka k'orofe in bila kene kan, kunnafonijensennaw sababu la.

Tubabumori Sanu yere siya ye Baatonuw ye; a folola ka denfinetow ka lajabaw y'a yere ka du kono; a ma kuna. Baaraw damine la, a ye geleyabaw soro. Nka, a ka kunandiya kera sababu ye ka den caman kisi. Bi, do w be kalan na Benen, ani farajejamanaw kan. Mogo minnu kera den kisilen jigiw ye farajejamanawkan, oluye Sanu deme ka musojigins do jo Seye Jura o ni

ne 11

(N° 10 ts)

Kotonu ce ye kilometere 600 ye, okera sababu ye ka denw miné kabin'u wololen kura. A ka diinéñefoli, alabatoyorow la, ani lakoliw la, o kera sababu ye du dòw ka denw fagali dabila. U be taa ka denw to dogotoroso la, walima, u b'u kalifa dogotoromuso Elizabeti la, n'o ye Sanu yere balimaden dò ye; ale fana jijalen don kosebe ko in na.

Minnu t'a fe k'u denw faga, olu b'u dadenden wolo cogo kan, Nka, Lewon Biyo Bigu ka fo la, o t'u bali ka furaw nini laadalafinakelaw fe, walasa olu be se ka kisi den fineto in ka masibaw ma cogo min na.

San laban ninnu na, fangaso min nesinnen don demisenni lakanani ma, o y'i cesiri koné in na kosebe. Ciakeda in be Sanu ni demeliton kala nögon na, demeliton minnu be jamana tilebinyanfan fe; a be denw kalifa demeliton na. Den fineto fagali 153 minnu lako dönnna jamana koronyanfan fe, san duuru labanw na, tan ni wooré dörön de kuma sera kiritigelaw fe yen. O wale ye Mariten Deyan fari faga kosebe. A ko wale in gen man di k'a jo denfagalaw la. Polisiw ka nema ka fo la, u b'u dogo ka denw faga, wa su be don ni teliya fana ye. A ka gelén, su donnek ka meen, olu k'a bo, k'u be n'a laje dogotorow fe, Kotonu. Finikera ka den min ni miné, o fana dönni ka gelén. Fangaso in fana sigiyoró te baaraw nögoya, sabu a be Kotonu, ka sors wale ninnu be te ke jamana koronfela la; o yoró ni Kotonu ce ka jan kosebe. Sanu b'a ka kélé la. Don min, ni duw sonna denw na, minnu wolola ka sors kono baara ma se, walima den minnu ka ninbo be damine sanfe pintara la, o don be ke tubabumori Sanu bolo hérédon ye.

**Faransuwa Awudo
Badama Dukure**

Kodiwari cikejekuluw b'u yelemai sen kan ka ke koperatiuwu ye

Kabinisan 1997 desanburukalo laban na, Kodiwarijamana fangasoye sariyata, min be cikejekuluw yelemai liko fo, k'u ke koperatiuwu ye, ka ben san 1999 desanburukalo tile 23 don ma. O b'i n'a fo san fila hake kónona na. A yelema be ke-kun min na, n'o nöföra mögöw ye, o ye koperatiuwu fisayali de ye ni cikejekuluw ye, ka d'a kan cikejekuluw kono, be b'i sagonafénw de sene, ka sors koperatiuwu kono, be nesinnen be sene suguya kelen dema. Ocogola, riifa be koperatiuwu demelli de la, ka masoró olu de be jamana ka sors yiriwa joona ka teme cikejekuluw kan. N'u cayara jamana kono, o b'a ko sankorota, o be sene sors, u neli n'u cayali nögoya. Nin be de kosen faamaw cesirilen b'u sigiliko la, ka caya, ani k'u bila sariya ka hukumu kono, walasa balan kana don u ka kow nüenaboli la, nödonna, dogoyama wali nanbara kana k'u la. A yelema be ke ni seben minnu ye, a tigilamögöw ka kan ka se seriwsida minnu na, a musakakow dantigelen be cogo minnu na ani n'a sebenw

dafara, u be taa bila yoró min na, olu be fôra mögöw ye, siñé caman arajo ni telewison, u bora kunnafonisëbenw kono, walasa be ka b'a kalama, jiginnayoró kana sors faamawla. Niñ cogenña sariya tara jamana o jamana kono, kana nininkali ke, mögöw t'a b'a sira fe cogo kelen na. Dow be sink'uk'e baara kan, sariya boli nogonin nan. Dow be waati ke hakilijagabola. Olu de be nininkali banbaliv ke, ka sors ka jatemine dabo. Dow yere te fosi ke. Olu de b'a fo ko don o don sariya kura be ta, nka mögö si t'a kelen si b'a sira fe. Nin cogo de la cikejekulu caman ma yelema k'u ke koperatiuwu y'a waati kofolen kono, k'o sababu k'umsumayacogo y'a baarawla. A be se ka fo ko dòw m'a yelemai liko ke koretko ye, dòw m'a ke sebeko ye. O de tora senna fo ka se san 1999 Okutoburukalo ma, n'o kera. Kodiwarijamana ka san 1999/2000 sannifeere daminetuma ye. Utuma de la, mögöw dar'a la, ko faamaw y'u ka kuma folen b'a sira fe.

☞ N° 12

TULON

Nin desen fila dilanbaga y'a dab'a kama, ka fili 10 k'u la. A'y'olu nini.

1 - Saki nugu ds. 2 - Ce numero kama markun. 3 - Pantalon negen ds. 4 - Jiritsun dibili en min be numero. 5 - Fugula min be kuni na. 6 - Duloki karo ds. 7 - Jiritsun bolio ds. 8 - Ce numero be bolio. 9 - Beleksé minnu be duguma. 10 - Duloki numero be bolio kelen.

JABAI:

(N° 11 tō)

Mogow tun b'a don ko faama y'a fo k'u bëna koperatiwu kuraw dëme u ka yere labenkow, sɔrɔkow, sannifeerekow ani yiriwalikow la. Nka mogow tun dalen t'o kuma min na, o fo ra cogo min na, o ker'o cogo la. Cikejekulu fən o fən yelemla yoro o yoro jamana kono, olu ye dëme sɔrɔ wari la, min dalajera koperatiwukow sabatili kama. O wari min sera ka dalaje, ni faamaw jigi dalen b'a kan, o yewarisuguya fila ye. Afoloye Kodiwari jamana ni Eropu jamanaw ka wariw faralen ye nɔgon kan, foka se sefawari miliyari 22 ma. A filanan ye Kodiwari jamana ni Suwisi jamana ka wariw faralen ye nɔgon kan, foka se sefawari miliyari 20 ma. Nin wari lajereleinw na, koperatiwu yamaruyalen kuraw be demewari suguya fila de sɔrɔ. A folo, o yewari ye, min be di ka ben sannifeere waatima. O wari de be ke ka senefenw doni ka t'ufara nɔgon kan u feereyɔrow la. O wari juru be sara san kelen kono. A filanan, o ye wari ye, min be di yere labenkow kama. O wari de be ke ka bolifew ni baarakeminen suguya be se san ani ka koperatiwu tɔgɔlasow jo, magasanw be minnu na. O wari juru be sara san 3 kono. Nin be se temenen kɔ, faamaw y'a jira ko ni koperatiwu min b'a fe ka juru ta banki fən o fən na, u b'o juru garanti fo ka se sefawari dɔrɔme 16 ma dɔrɔme 20 kelen be se kann'o ye 80% ye. O t'a be se ye. Faamaw ye cikekow mogow faamuyalenw bila ka taa koperatiwu kelen-kelen be se ka baaraw kecogo laje, walasa k'u dëme sɔrɔ nafamako la. O cogo la bilasirali kumaw fo ra senedugukolokow, nɔgɔkow, senefenwfurakelikown'ulakanalikow, sannifeerekow ani wari dontalakow kan fo ka se koperatiwu yere labencogo numan n'a kow latemecogo numan ma. A kera minnu ye, a diyara olu ye kojugu. U ma dan sɔr'a wale la, an'a bonya n'a karama.

O kama, u ye gintanw ke, ka yoro be se

ke mankan ye.

Nin demelikow bɔli a sira fe, i k'a fo ra cogo min na kabini tumajan, o kera sababu ye cikejekulu tɔw nɔmogow ka wuli, ka yoro be se sennɔ ye, u fana yelemla yoro ka ke koperatiwu ye. A y'u keleya, ka dusu don u be se kono, min tun t'u kono. A be se ka fo k'u ma wulijoona min ke, k'o da u ka faamuyalicogow kan, o de y'u ka cikejekulu yelemla sumaya. Omone donn'a caman na, f'a dɔw nimisara ko mun na, u m'a ko ke sebeke y'a kuma fotuma la. Omogominnuma wulijoona, a jirala k'olu wulibaliya kunw te kelen ye. Dɔw ma wuli joona k'o sabau ke danabaliya ye.

Olu tun dalen t'a la ko faamaw b'u sebe don a ko ma nin cogo la. A siga tun b'olu la. Dɔw ta kera nagami donni ye jekulu wariko la, min be se tjenena fo ka kesu lankolonya k'o sababu ke wari dunkojugu ye. Dɔw ta kera yemalikow musakawari cayali de y'u ka jekulu ma. Olu y'u nesinni min k'o wari ninini ma fo k'o da fa, o de ye sumaya don olu ka yelemla yoro la. O wariko geleya tun be jekulu caman kan, k'o sababu k'a hake cayali ye. Natabaya ye dɔw bila nɔgon na, fo k'a ke kele ye, koperatiwu nɔmogɔ sigiyɔrɔkow la, ka sɔr'a fosi ma nɛnabɔ folo. Olu ye waati min ke kele la, sanni u ka nɔgon faamuya, o de ye sumaya don u ka yelemla yoro la. Nin be se la, a sabatira ko faamaw ye yelemla yoro cogo o cogo, a sebenw ka ca, u nɛnabɔliyɔrɔw ka ca, wari sarayɔrɔw ka ca, wari sarata hake ka ca, fo dɔw benna sefawari miliyon kelen ani dɔrɔme 140.000 ma. O n'a taa be se, don o don, dɔ be fara koperatiwu yamaruyalenw kan. O be dantige kunnafonisebenw be se kono. Telewisonw ni Arajow be su ni tile be se k'a foli la. O de be seenna sisan. Nin be se la, san kelen dira jekulu tɔw be se ma u k'u jija ka yelema. O kɔro ye ko n'o san kelen dafara ka sɔrɔ minnuma yelema, o y'olu senbɔlen y'a ko be se la.

Jeromu Ajaku Badu ani Amadu GANI Kante

Bajiko kunnafoniw

San 2000, awirilikalo tile 14 dɔgɔkun konona na, Mali bajibaw be se jiginna ka t'a fe, n'a bora bajoliba sanfeyanfan na Moti ani Senegalibaji sanfeyanfan, bawo doɔnin farala o yorow bajiw hake kan. Selenge babili jijiginni de juguyara kosebe, bawo santimetiri 7 de nɔgɔnna jiginna tile kono yen. Manantali babili baji jiginna ni santimetiri 3 dɔron ye tile kono o waati kelen na.

A jirala ko jamana babiliw bajiw hake cayara ni salon ta ye nin waati kelen na ni metiri 1,50 ye. San 2000, awirilikalo tile 14, Mali babolow be se ji hake cayara ni salon ta ye, fo n'a bora Bani ni Bajoliba la, Moti sanfela la. U hake cayara ni san hake berɛbennɛn lakodɔnnɛn ye fo n'a bora Bajoliba la, Moti ani Bani duguma.

A jirala ko bajiw bëna teme n'u ka jiginni ye a cogo la.

Nka babiliw bëna ji minnu labila, olu bëna ke sababu ye ka Bajoliba ni Senegaliba ji hake lacaya doɔnin.

